

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії зарубіжної літератури

на тему: Соціально-історичний контекст творчості Джейн Остін у творах («Розум і почуття», «Гордість і упередження», «Менсфілд -парк» та «Емма»)

Студентки групи СОа13-20
напряму підготовки Іноземні мови та
літератури, методика навчання
іноземних мов і зарубіжної
літератури (англійська мова і друга
західноєвропейська)
спеціальності 014 Середня Освіта
Поліщук Діани

Допущена до захисту

Науковий керівник

«___» _____ року

професор Мейзерська Т.С.

Завідувач кафедри

(підпис) (ПІБ)

Національна шкала

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС ____

Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПЕРІОДУ 60-Х РОКІВ XVIII-го ТА ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XIX-го СТОЛІТТЯ: ЇЇ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТРАДИЦІЇ ТА ІДЕЇ.....	6
1.1 Теоретико-естетичні засади англійської літератури XIX-го століття.....	6
1.2 Джейн Остін як мисткиня поза часом та новаторка роману про манери.....	10
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ НАПИСАННЯ ОСТІН ТА ПРОБЛЕМИ, ВИСВІТЛЕНІ У ЇЇ ТВОРАХ.....	1
2.1 Джейн Остін та романтизм.....	16
2.2 Гострі соціальні проблеми у творах Остін.....	17
ВИСНОВКИ.....	20
SUMMARY.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24-25

Вступ

У період з 60х років XVIII до першої чверті XIX-го століття у Великобританії ставались неймовірні зміни. Домінантна держава почала переходити від ручного до більш глобального, машинного фабричного виробництва. Мова йде про таку історичну подію, як Промисловий переворот, або Industrial Revolution (з англ.), що дала потужний поштовх до подальшого поширення цього явища на територіях інших країн та призвела до низки наслідків в усіх сферах життя англійського суспільства.

Варто зазначити, що така знакова подія як ця, несла за собою як позитивні, наприклад: початок масового виробництва та можливість підніматись кар'єрними сходами, так і негативні наслідки, як ось: великий рівень безробіття та жахливі умови життя людей. Природнім чином література стала однією зі сфер впливу Індустріального перевороту, оскільки та є невід'ємною частиною культури та суспільного життя.

XIX-е століття принесло нові тенденції в літературу, і твір починає розглядатись як неймовірна та таємнича органічна єдність. За природою він радше спонтанний та творчий, аніж раціональний. Література постає рушійною силою, потоком, що має на меті трансформацію суспільства, заради ідей та цінностей, що несе в собі мистецтво. Величезна кількість авторів почала надихатись стрімкими змінами тогочасного світу, і відображати реалії життя як мас, так і окремих осіб. Однією з таких творчинь була славнозвісна на весь світ англійка Джейн Остін.

Оскільки письменниця була абсолютним спостерігачем цього яскравого періоду, вона мала змогу творити через призму власних думок та почуттів, при цьому використовуючи унікальний стиль написання, який і досі складно класифікувати відповідно до конкретного шаблону. Її твори становлять собою надзвичайно багатшарові та складні структури, на аналіз та розуміння яких потрібен певний час. Остін порушує низку гострих соціальних питань у своїх творах, такі як: природу буття персонажів, їх походження та вплив на майбутнє,

соціальну нерівність класів, родинні зв'язки, роль та боротьба жінок в патріархальному суспільстві та сприйняття жінки як покірної істоти.

Актуальність дослідження полягає в глибокому аналізі та опрацюванні матеріалів стосовно літературної спадщини Джейн Остін та її значущості в контексті сучасності. Оскільки українська наука налічує незначну кількість робіт, що розкривають письменницю в соціальному та історичному контекстах, ця робота виокремлюватиме різні грані її творчості та розкриє її феномен як авторки кінця XVIII-початку XIX століття.

Мета дослідження полягає в глибокому аналізі та опрацюванні літературних та історичних матеріалів щодо подій періоду Промислового перевороту, значення романтичного руху та Вікторіанської епохи, і формування мистецького руху, включаючи творчість Джейн Остін як одну з визначних особистостей.

Досягнення мети передбачає розв'язання низки **завдань**:

1. упорядкувати літературний та історичний матеріали з поданої теми;
2. проаналізувати такі поняття, як «романтизм», «Вікторіанська ера», «Вікторіанський роман», «реалізм», і їх історичне підґрунтя;
3. глибше дослідити основні канони літератури періоду Вікторіанства;
4. визначити поняття та особливості роману XIX-го століття;
5. окреслити специфіку художнього стилю Джейн Остін та її роман про манери;
6. здійснити аналіз романів Джейн Остін «Менсфілд-парк» та «Гордість і упередження», окреслюючи в них конкретні соціальні проблеми тогочасної Англії;
7. дослідити феміністичну природу творів Остін та репрезентації ними гендерних стереотипів;

Об'єктом дослідження є проза Джейн Остін, конкретніше, чотири визначні роботи, що репрезентують її: «Розум і почуття» («Sense and Sensibility», 1811), «Гордість і упередження» («Pride and Prejudice», 1813), «Менсфілд-парк» («Mansfield Park», 1814) та «Емма» («Emma», 1815).

Предметом дослідження є соціально-історичний контекст творчості Джейн Остін.

Методологічні засади роботи. Під час роботи було використано різноманітні методи дослідження. Одним із основних став культурно-історичний метод. Окрім того, були застосовані соціально-історичні та феміністичні підходи, психоаналітичний, структурно-семантичний та герменевтичний методи.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури: 13 джерел.

РОЗДІЛ 1

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПЕРІОДУ 60-Х РОКІВ XVIII-го ТА ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XIX-го СТОЛІТТЯ; ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТРАДИЦІЇ ТА ІДЕЇ

1.1 Теоретико-естетичні засади англійської літератури XIX-го століття

XIX-е століття становить собою період глобальних змін як в історичному, так і культурному контекстах. Стрімкий прогрес почав розповсюджуватись Європейськими країнами, і доволі активно почали формуватися домінантні художні напрями. Серед них можемо виділити три основних, що включають в себе: романтизм, реалізм та ранній модернізм.

Перша з художніх систем, романтизм, починає формуватися на межі двох століть XVIII-го та XIX-го в країнах Європи та США. Доволі довгий час він становив собою провідний напрям, та згодом був частково заміщений реалізмом, що активно розвивався в 20-30-ті роки, і з яким продовжував існувати. А вже приблизно наприкінці XIX-го століття на арену вийшов ранній модернізм, закривши собою дві попередні системи.

Дослідниця Лілія Корнільєва зазначає, що: «термін «романтизм» указує на зв'язок із Середніми віками, коли в літературі був популярним жанр лицарського роману. Головні особливості лицарського роману — фантастичність, зображення високого, ідеального кохання, лицарських подвигів, добрих і злих чарівників, казкового пейзажу» [3].

Певним чином, можна стверджувати, що поява романтизму була відповіддю — імпульсом на Французьку революцію. А й справді, якщо проаналізувати історичні події того часу, можна прослідкувати зв'язок між ними. Суспільство дихало ідеями вільної Франції та хотіло швидких змін. Та з часом усі рожеві мрії та уявлення про ідеальний світ розбилися об скелю реальності. Філософи та митці висловлювали нові ідеї, в яких звучали сумніви щодо модифікацій світу. Зовсім новітня концепція ввійшла у суспільство. Ми можемо впевнено сказати, що «...в основі романтизму — глибинний і потужний духовний рух, спільні світоглядні структури, принципи і моделі

мислення, які поширювались на різні сфери духовно-практичної діяльності людини» [2].

Наступний визначний період, який я хочу розглянути в контексті історії Англії, це Вікторіанська ера. Вона охоплює тривалість правління королеви Вікторії, та включає в себе певні розширення в галузях освіти та грамотності, і зміну суспільних настроїв. Поява нових уявлень щодо науки та життя почала змінювати воління людей до споглядання світу з емпіричного боку.

Значна кількість письменників природньо почали реагувати на події у світі та відтворювати це на папері, висвітлюючи як новизну Промислового перевороту, так і приховані наслідки, що він ніс за собою. Упродовж 1830-х років «фабричне питання» було осередком гострих дискусій як у парламенті, де обговорювався «Законопроект про десять годин» (“Ten Hours Bill”), що забороняв дитяче працевлаштування, так і в літературних журналах. Ці політичні дебати та дискусії підкреслювали як новизну, так і важливість промислової праці, що, здавалося б, робило її очевидною темою для романістів [4], (переклад мій. – Дж.А.).

Протягом цього часу література вийшла на арену з новою силою і стала надзвичайно розповсюдженою соціальною розвагою. Читання набуло статусу масовості і перестало бути лише привілеєм вищих класів суспільства. Щомісячні публікації та періодичні видання процвітали серед представників британського суспільства. І саме такі журнали та нариси відкрили шлях для нових імен, дали змогу письменникам просувати свою творчість у світ.

У зв'язку з тим, що література була невід'ємною частиною життя британців, її поглиблене вивчення та дослідження несе викривальну сутність, коли мова йде про розуміння поглядів та проблем людей, які жили в цю епоху. Звісно, тогочасні творіння були реакцією на швидку зміну уявлень про науку та поняття моралі і суспільства, що піддавалися сумніву.

Професор англійської мови та історії мистецтв в університеті Брауна Джордж Лендоу висловлює свою думку таким чином, що: «вікторіанці хотіли уникнути того, що вони вважали «надмірною суб'єктивністю романтиків»,

водночас зберігаючи свою індивідуальність, оригінальність, інтенсивність і, перш за все, щирість» [11], (переклад мій. – Дж. Л.).

З цього випливає, що вікторіанська література намагається використати поєднання романтичної суб'єктивності з Августівською об'єктивністю. Лендоу стверджує, що зародження певного драматичного монологу та автобіографічної художньої літератури було застосовано, аби мати змогу переносити власний унікальний досвід, при цьому не показуючи себе як людину, одержиму собою [11], (переклад мій. – Дж. Л.).

Значну роль в культурному житті вікторіанської епохи відігравали романи, що відрізнялись своєю оригінальністю та особливістю. Серійна форма видання, за якої романи видавались через регулярні проміжки часу, заохочувала аудиторію. Варто зазначити, що книги вікторіанської епохи відрізняються великим обсягом, що частково було спричинено вдосконаленням технології виробництва паперу і зробило процес друкування книг набагато дешевшим. Поступово зростаюча кількість бібліотек, що видавали окремі томи, також мали ефект на розмір творів.

Крім того, важливу роль відіграє поняття уніфікованої культури письменників та читачів середини століття, що сприяло розширенню розуміння того, що романісти можуть змінювати соціальне та культурне становище. Це відчуття залученості протегувало характерному для роману ХІХ-го століття акценту на моральному розвитку, соціальній просвіті та інтелектуальному зростанні як складовим написання художньої літератури.

Почуття відповідальності, яке романісти відчували перед читачами, також заохочувало смак до безпристрасних та об'єктивних голосів оповідачів, які сприяли корисним політичним, соціальним, інтелектуальним і моральним спостереженням і коментарям. Усі ці погляди на відносини між романом і суспільством, які залежали від відносної єдності читачів романів, почали розмиватись в останні десятиліття ХІХ-го століття – і наслідки для роману як жанру були глибокими [10], (переклад мій. – Дж. К.).

Цей інтерес до живучості розуму та розвитку себе був одним із центральних аспектів емоційного життя в художній літературі з 1820-х років і далі. Культурне панування родин середнього класу підсилювало та збільшувало популярність домашнього життя. Його використовували як привілейований контекст, в якому можна краще розкрити емоції та переживання персонажів. Проте, доволі часто новелісти були загнані в куток явними обмеженнями цензури, оскільки їх найбільшу аудиторію складали сім'ї середнього класу.

Тим не менш, центральна роль сім'ї в художній літературі забезпечила надійний ґрунт задля подальшого дослідження та кращого розкриття психологічних та емоційних проблем. Покликаючись на творців XVIII-го століття, можна помітити різницю між романістами XIX-го століття, які були занепокоєні темами спорідненості та залицяння, та прагнули розвивати їх виключно в домашніх умовах. Сюжети про шлюб здавна були засобом, за допомогою якого можна було залагодити соціальну напругу та подолати класові відмінності, та саме в часи XIX-го століття ця структура оповіді набула більш відкритої, та радше запитальної форми.

Ці соціальні та культурні зрушення — тонко налаштована класова свідомість і соціологічні обізнаність, зростаючий наліт безпристрасного наукового емпіризму, підвищений інтерес до психології та сім'ї і зростаюча частота опору жінок традиційним гендерним ролям сприяли появі багатьох виразних формальних рис художньої літератури після 1820-го р [10], (переклад мій. – Дж. К.).

А ось, наприклад, фазу 30-х років можна розглядати як певну низку різноманітних рухів, що є суперечливими за своєю природою. Як пише Ліза Роденські у своїй праці, що романи того часу: «вказують на розвиток міського середнього класу, якому протистоїть аристократично-романтичний підтекст, що відображає соціальну напругу в Британії після реформ, і знайшовши вираження в кількох нових модах [12], (переклад мій. – Л.Р.).

Домінуючим способом оповіді у вікторіанському романі був реалізм, який мав на меті реалістичне зображення справжніх подій, що відбуваються з

реальними людьми. Реалізм (лат. *realis* – дійсний, речовий) — літературно-мистецький напрям, який полягає у всебічному відображенні людини і середовища, впливі соціально-історичних обставин на формування особистості [1].

Він містив у собі низку особливостей, як ось: викривальна сутність творів, елементи сатири та повчання. Центральним конфліктом, висвітленим у реалізмі, є проблема суспільства як загального поняття, маси, та людини, як окремої одиниці соціуму. Головним героєм реалістичних творів є звичайна людина, яка ніяким чином не відрізняється від усіх інших.

«Будь-яке справжнє мистецтво в певній мірі відбиває реальність, тобто відповідає життєвій правді. Але саме реалізм як напрям з найбільшою послідовністю втілює принципи життєво-правдивого відображення дійсності», - зазначає Т. Тверітінова. Література несла пізнавальну функцію в контексті людини та навколишнього світу. Яким чином суспільні обставини, епохи чи історичні події вносять корективи у життя та долі героїв, ставлячи під сумнів їхні переконання та моральні принципи. Реалізм дає змогу абстрагуватись від обставин, та кинути їм виклик у відповідь, проявляючи рішучість та силу волі.

1.2 Джейн Остін як мисткиня поза часом та новаторка роману про манери

Продовжуючи тему англійських романів, вирішальне значення має розгляд конкретного мистецького діяча того періоду. Й саме тому, для досягнення поставленої мети я обрала письменницю-новаторку Джейн Остін. Вона народилась в містечку Стевентон графства Гемпшир, де старанно виховувалась батьками, що заохочували дитину до навчання. Жваве та доволі ласкаве оточення Остін стало стимулювати її в написанні. Окрім того, її досвід був винесений далеко за межі її місця народження завдяки розгалуженій мережі кровних та дружніх стосунків. Ось цей світ, де панували сільське духовенство і дрібні дворяни, в околицях міст, та при цьому Лондон і Біт, що вона

відвідувала, стали основою створення романів, їх обстановкою, персонажами та сюжетами.

Одні з перших її творів були написані в період з 1787 по 1793-ій роки, і саме з тих часів залишалась велика кількість матеріалів у рукописних зошитах. Вони вміщують в себе різноманітні вірші, п'єси, короткі романи та іншу прозу. І вони «показують, що Остін займається пародіюванням існуючих літературних форм, зокрема жанрів сентиментального роману та сентиментальної комедії» [5], (переклад мій. – Britannica).

Спостерігається доволі яскравий перехід у тоні та манері написання від більш піднесеного та навіть екстравагантного настрою у ранніх творах, як ось у «Леді Сьюзен» (“Lady Susan”), до більш серйозного погляду на життя. Також, варто зазначити, що романи Остін пронизані темами шлюбу та кохання в цілому. Це можна поєднувати з її особистою драмою та низкою суперечливих історій щодо її зв'язків із чоловіками. Наразі наявна недостатня кількість доказів, які можуть це підтвердити, чи спростувати. Сестра Джейн, Кассандра, піддала цензурі багато листів Остін, знищивши та розрізавши їх, таким чином обмежуючи доступ до них зацікавленим очам публіки. Проте, беззаперечно, письменниця є людиною, яка розуміла почуття кохання, і мала досвід розчаруватися у ньому.

Ранній роман письменниці під назвою «Розум та почуття» (“Sense and Sensibility”) був опублікований ще за її життя, і на перших стадіях створення складав собою роман у листах під назвою «Елеонор і Маріанна», названий на честь головних героїнь. Згодом Джейн Остін завершила свою першу версію роману «Перші враження», що трохи пізніше отримав усім відому назву «Гордість та упередження» (“Pride and Prejudice”). Вже тоді, в 1797-у році, батько мисткині хотів опублікувати роботи доньки і писав листи лондонському видавцеві, та пропозиція була відхилена.

Брат Остін також намагався допомогти сестрі у її справі і став посередником між нею та видавцями. Окрилена новою метою, письменниця почала готувати роман «Розум та почуття» до публікації та подальшого

просування. А у 1811-у році Томас Егертон погодився з пропозицією і опублікував твір письменниці, що вийшов анонімно. Переважна більшість критиків була в захваті від прочитаного, і відзначила цікаве поєднання як повчального, так і розважливого.

Приблизно з 1811 по 1814 роки були написані і видані такі твори Остін, як: «Менсфілд-парк» (“Mansfield Park”), Гордість та упередження (“Pride and Prejudice”), що став модним романом сезону, «Емма» (“Emma”), «Переконання» (“Persuasion”) та Нортенгерське абатство (“Northanger Abbey”). І знову таки, саме її брат ще довгий час був людиною, що заявила про авторство Джейн на весь світ. Плідна праця письменниці в ці роки принесла їй найбільше задоволення – романи були надруковані, аудиторія ставала ще більшою, та рецензенти позитивно відгукувались щодо її творів. Вони «вітали побутовий реалізм як освіжаючу зміну» [6], (переклад мій. – Britannica), що замінила романтичні мелодрами, які славились популярністю в ті часи.

«За її життя була поодиноким реакція, яка відповідала характеру її досягнення: рецензія сера Вальтера Скотта на твір «Емма» в березні 1816 року, де він вітав «безіменного автора» як майстерного виразника «сучасного роману» у новій реалістичній традиції. Після її смерті, протягом довгого часу було лише одне важливе есе – рецензія на «Нортенгерське абатство» та «Переконання» в публікації за січень 1821-ого року теолога Річарда Ветлі» [5], (переклад мій. – Britannica). Ідеї Скотта та Ветлі, висвітлені в їх есе, стали базою для критиків, які привласнювали їх ідеї протягом усього ХІХ-ого століття.

При прочитанні романів Джейн Остін складається враження, що авторка створює приватний простір читачеві, який дає їм змогу реалізувати фантазії та ідеї, а також, досліджувати внутрішній світ крізь призму особистих моральних дилем та проблем на основі діяльності інших людей. Таким чином, влучно поєднуючи моральну серйозність з соціальним реалізмом, Остін мала на меті розкрити дії в романах, яким піддаються персонажі, як повсякденності. Життя поміж людей, різні стадії закоханості та кохання, стосунки між батьками та

дітьми, спілкування з сусідами та відчайдушні спроби зрозуміти, яким чином працює соціум, і хто як до нас ставиться.

«Вона вносить ці елементи в свої романи, і, ймовірно, припускає, що: «новий роман, який вона викроює, має бути пронизаний цими проблемами. І це новизна, тому що роман, як вона вважає його, на початку ХІХ століття, сповнений екстравагантних сюжетів, пригод, неймовірних інцидентів, і те, що вона позбавляє його цієї неймовірності, зосереджуючись замість цього на життях людей, схожих на нас – якщо ми визнаємо цю схожість між нами...» [7], (переклад мій. – К.С).

Читачі доволі швидко збагнули, що Джейн Остін не пише про помпезні теми чи людей, а скоріш про життя в селі, де може статися дрібниця, та все ж викликатиме певну реакцію. Вона творила щось нове, завдяки цьому швидко здобуваючи репутацію поважної та амбітної мисткині.

На цьому етапі, варто зазначити, що письменниця активно просувала роман про манери, або як ще його називають, роман про звичаї («*novel of manners*»). Він становить собою «роман, в якому домінують соціальні звичаї, манери, умовності та звички певного соціального класу. У справжньому романі про манери, звичаї певної групи описані детально та з великою точністю, потужно контролюючи героїв. Роман про манери, хоча й не завжди, є сатиричним» [9], (переклад мій. – В.Х.).

Нові риси, які Джейн Остін привносить у свої твори – по-перше, внутрішній простір, який вона створює для персонажа. Вона ставить внутрішні психічні переживання своїх героїнь на перше місце, і це відіграє важливу роль. Читач має змогу спостерігати за розвитком цього стану, наприклад, як у романах «Емма» та «Переконання», де ми неначе живемо поряд із персонажем, проводячи час разом. Проте беручи до уваги і події назовні також. А, по-друге, введення діалогів та розмов, які створюють враження справжніх дискусій, що відбуваються з нами в повсякденні.

«Цікавим феноменом творчості Остін є те, що вона: «не просто описувала, так би мовити, вигаданий перегін власного суспільства, проте люди були здатні

впізнавати в персонажах людей, яких вони знали. І це, звісно, дуже її потішило, і, як вона сказала, звісно фантазувала під час написання – та не повністю вигадувала це, а скоріш брала за основу складові реального життя, які помічала та за якими спостерігала» [9], (переклад мій. – В.Х.).

Для кращого роз'яснення наведеної вище інформації, пропоную розглянути все сказане в контексті творів письменниці. Її три ранні романи утворюють окрему групу, в яких наявний сильний елемент літературної сатири, вже згаданий раніше, та комічне зображення тогочасного суспільства.

Наприклад, у романі «Розум і почуття» мова йдеться про історію збіднілих сестер Дешвуд. Маріанна – юна дівчина, що виступає чутливою героїнею, наповненою ентузіазмом та відкритістю до нового. Вона закохується в привабливого чоловіка, Джона Віллоубі, який на перший погляд може здатись романтичним та чуттєвим коханцем, та насправді є людиною без принципів, готовою на все заради багатства. Він покидає Маріанну, аби та навчилась розуму, будучи в шлюбі з холодним та стриманим полковником Бреноном, який старший від неї на цілих 20 років. Старша ж сестра, Елеонор, репрезентує розсудливість та постійність. Її стійкість у виборі коханої людини була винагороджена шлюбом із ним.

«Гордість і упередження» описує зіткнення між Елізабет Беннет, яка є дочкою сільського джентельмена, та Фіцвільямом Дарсі – багатим землевласником. Персонажі дуже зацікавлені один в одному, що показує нам автор, підмінюючи традиційне перше враження: гордість через статок та статус, і упередження – «неповноцінність» родини Беннет. Та, зрештою, кохання перемагає, і вони об'єднуються, несучи любов і взаєморозуміння.

У наступному романі під назвою «Менсфілд-парк» одним із центральних виступає питання релігії та обов'язку. Цей твір можна сміливо назвати одним із найсерйозніших робіт Остін. Головна героїня, Фанні Прайс, скромна дівчина, що проживає разом із частиною своїх родичів в їхньому маєтку за містом. Незважаючи на свою простоту, вона виявляє себе справжньою героїнею, чия моральна сила зрештою завойовує її повне визнання в сім'ї Бертрамів.

І останній з романів Джейн Остін, який би я хотіла навести як приклад, несе назву «Емма». З усіх творінь письменниці, саме цей є найбільш послідовно комічним за природою. У центрі історії заможна та приваблива жінка Емма Вудхаус, яка марно намагається втручатись в стосунки друзів та сусідів. Після серії принизливих помилок жінка здобуває власне щастя і виходить заміж за Джорджа Найтлі – зрілого та статного чоловіка.

Підсумовуючи вище сказане, констатуємо, що, хоча народження англійського роману спостерігається в XVIII-у столітті, саме з Джейн Остін він набуває свого виразного сучасного характеру в реалістичному відображенні повсякдення. Письменниця створила певну комедію навколо звичаїв життя середнього класу в Англії в ті часи, розкриваючи потенціал та можливості літератури «домашнього життя». Вона розкриває жіночі персонажі на їх шляху до самопізнання, в контексті любові та шлюбу, в аспектах, які добре відомі читачам.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ НАПИСАННЯ ОСТІН ТА ПРОБЛЕМИ, ВИСВІТЛЕНІ В ЇЇ ТВОРАХ

2.1 Джейн Остін та романтизм

Досліджуючи точні дати написання творів Джейн Остін, можна зробити висновок, що в Англії у 90-х роках XVIII ст. з'явився новий тип реалізму, а творчість самої Остін стала своєрідним зв'язком між Просвітництвом та Класичним реалізмом XIX ст. Варто відзначити, що цей період також був важливим у становленні англійського романтизму, і, насправді, основи романтизму та реалізму були закладені одночасно. Це призвело до взаємопроникнення двох художніх систем в літературі країни. Цей феномен підтверджується творчістю таких письменників XIX ст., як Вальтер Скотт – романтик, Чарльз Діккенс, сестер Шарлотти та Емілі Бронте – реалістів.

Однак, творчість Джейн Остін вибивається з цього загального тенденційного напрямку. Вона глибоко заперечувала романтичну естетику на її стадії формування, але це не завадило їй розпочати свій літературний шлях із гострої полеміки з представниками сучасних їй літературних шкіл, таких як епістолярний роман, готична школа, преромантики і, нарешті, романтики. Головним об'єктом полеміки були проблеми людської природи та людської душі. Романтики віддали перевагу принципу індивідуальності, неповторності та неоднозначності, підкоряючи все цьому принципу особистості. У творчості романтиків був помітним культ індивідуальності, де їхні герої неначе піднімались над бездуховною масою, та їх було неможливо засудити за етичними нормами, що прийняті у суспільстві авторки в той час.

“У випадку Остін, перешкоди є особливо підступними не тому, що у своїх досягненнях чи у своїх межах вона є загадковою за своєю суттю, а тому, що самі відмінності (тобто століття, періоди), які уможливають акти історичного пізнання, лише затуманюють наш погляд, і, таким чином, підвищують інтерес до неї” [8], (переклад мій. – Д.К.).

Джейн Остін мала своє, індивідуальне бачення цих проблем, відмінне від романтичної естетики. Вона не була захоплена надмірними пристрастями, абсолютним злом чи романтичною помстою. Письменниця відкривала англійській літературі правду та поезію повсякденності. Вона шукала прототипи своїх персонажів серед друзів, добре знала їх проблеми, почуття та переживання. Мисткиня розуміла та зображала сховані під повсякденністю життя людської душі – спокійну та бурхливу, трагічну та меланхолійну. Британська письменниця прекрасно вміла передати мінливість жіночої душі, що схована за вікторіанською стриманістю.

Також, перед літературознавцями постає цікава проблема: “питання переробок Остін ставить питання “коли” в дуже літературну площину: чи такі твори як: Розум і почуття» («Sense and Sensibility»), «Гордість і упередження» («Pride and Prejudice») ... розпочаті в 1795, 1796... роках, відповідно, опубліковані в 1811, 1813... роках, є романами вісімнадцятого чи дев'ятнадцятого століття?” [13], (переклад мій. – К.С.). Особлива природа творчого надбання британки не дає змогу конкретно вирішити поставлену проблему. Тож, фахівці, зазвичай, сприймають її творчість як перехідну ланку між цими двома епохами.

2.2 Гострі соціальні проблеми у творах Остін

Романи Джейн Остін «Гордість і упередження» («Pride and Prejudice», 1813) та «Менсфілд - парк» («Mansfield Park», 1814) є доволі складними за своєю природою. Незважаючи на те, що стиль авторки має специфічну спрямованість, яку можна схарактеризувати такими словами, як: точність, недомовленість та іронічна непроникність у викладі матеріалу під час мовлення персонажів, він досягається завдяки стилістичним прийомам, що додають динамічності подіям творів. Елементи іронії, метафоричні епітети та дієслівні метафори створюють ту унікальну, та таку непередбачливу Остінську атмосферу. Усі продукти її праці мають чітку структуру, вирізняються стислістю та лаконічністю і переважно фокусуються на внутрішньому світі героїв, подіях, що трапляються навколо них та їхнього середовища.

Проте не лише рівень володіння словом британської майстрині приваблює око читачів та дослідників. Глибока проблематика робіт Джейн Остін вражає і захоплює ще більше. У її романі «Менсфілд - парк» однією з домінантних тем є питання соціальної нерівності, що існує в економічній, освітній, політичній та побутовій сферах. Яскравою ілюстрацією є родина Бертрамів, яка володіє розкішним маєтком та має доволі світський образ життя, на противагу якої виступає родина Прайсів, з їх маленьким та доволі неохайним маєтком. У свій вільний час Бертрами займались своїми хобі, як ось, наприклад, благородний кінний спорт, чи організація вечірок з інтелігентами міста, або навіть елегантних вечерь у сімейному колі. Прайси ж дарма витрачали свій час за прочитанням місцевих газет, чи просто займались побутовими справами.

Представники вищого класу також мали доступ до кращої освіти, де учнів забезпечували великою кількістю матеріалів та широким спектром знань. Головна героїня Фанні походила з бідної родини, і тому її навчання здійснювалось у звичайній школі, де дівчина здобувала обмежену кількість знань. Її брат Вільям ніколи не був просунутий на посаді в Морській піхоті, оскільки його соціальне походження та належність до низького класу цього не дозволяли. Лише за допомогою Генрі, який мав дядька-адмірала, юнак отримав підвищення по службі. Це демонструє неймовірний розрив між ланками суспільства, де верхній клас має доступ до усіх надбань світу, а нижній клас страждає та лише сподівається на зміну, що дозволить їм мати гідне життя. Малозабезпечені люди стають недооціненими та забутими, оскільки їх проблеми та бажання ніколи не беруть до уваги в суспільстві. Ця яскрава алегорія на тогочасну Великобританію змушує відкрити очі на справжню ситуацію в країні.

Роман Джейн Остін «Гордість і упередження» також піднімає соціальні проблеми, проте іншим чином. Письменниця висвітлює вплив оточення та середовища на людину та її особистий розвиток. Англія XIX століття диктувала свої поведінкові норми та правила, тож це мало безпосередній вплив на її мешканців. Наприклад, сім'я Беннет надто залежна від стандартів середовища в

якому перебуває, і тому місіс Беннет вважає своїм материнським обов'язком успішно видати доньок заміж. Головна героїня Елізабет постає фігурою протесту та боротьби, оскільки дівчина відчайдушно бореться за своє право на індивідуальність, попри тиск громади.

Протагоністка не є типовою представницею жіночої спілки, вона не дозволяє суспільству вішати свої ярлики та нав'язувати принципи життя. Проте така бунтівна поведінка героїні швидко зіштовхується з реальністю та перешкодами, що та несе. Внутрішні нерозв'язані конфлікти Елізабет та її неймовірна упередженість, ставляють під загрозу існування її особистісної незалежності в контексті очікувань, що має британське суспільство. Таким чином, авторка твору зображує реалізацію індивіда та зусилля, прикладені ним, аби досягти омріяної відокремленості від спільноти, до якої він належить.

ВИСНОВКИ

У Великобританії між 60-ми роками XVIII та першою чвертю XIX століття відбулись надзвичайні трансформації, які призвели до промислового перевороту та переходу від ручного до машинного виробництва. Це зумовило низку як позитивних, так і негативних наслідків для суспільства, зокрема початок масового виробництва та безробіття. Індустріальний переворот також сильно позначився на літературі XIX століття, яка стала важливою сферою впливу на культуру та суспільне життя. Велика кількість авторів надихалась змінами, що відбувались, та відображала ці метаморфози у своїх творах. Однією з таких мисткинь була Джейн Остін, що на собі відчула прихід нового світу та зобразила його реалії у своїх творах. Її твори були складними та багатозначними, мали свій унікальний стиль та піднімали важливі соціальні питання, як ось: класова нерівність та суспільні норми, що впливали на рівень життя людей.

Під час прочитання творів британки виникає враження, що авторка створює спеціальний простір для читачів, що надає їм можливість реалізувати свої фантазії та ідеї, а також досліджувати внутрішній світ героїв через призму особистих моральних дилем та проблем, що виникають у зв'язку зі стосунками з іншими людьми. Таким чином, Остін майстерно поєднує моральну серйозність з соціальним реалізмом, маючи на меті розкрити дії, яким піддаються герої романів, що відображають повсякденність. Це життя між людьми різних класів, між тими, хто палко кохає та починає закохуватись, між батьками та дітьми, між індивідом та суспільством, де той відчайдушно намагається зрозуміти як функціонує останнє.

Джейн Остін можна сміливо назвати мисткинею-новаторкою, що займалась активним просуванням «роману про манери». Вона внесла нові елементи у свої твори, зокрема – фокус на внутрішній світ персонажів. Письменниця надає пріоритет внутрішнім психологічним переживанням своїх героїв, що є важливою складовою. Читач має змогу спостерігати за розвитком різних станів, як, наприклад, у романах «Емма» та «Переконання», де

атмосфера змушує співпереживати персонажам. Другим новаторським елементом є введення діалогів та розмов, які створюють враження реальних дискусій і виглядають так, наче вони відбувались у реальному житті. Така техніка дозволяє читацькій аудиторії бути глибоко втягнутим у світ роману та більш реалістично проживати описані ситуації та події.

Іншою особливістю творчості Джейн Остін є репрезентація глибоких соціальних проблем, що певним чином слугують документальною опорою, оскільки письменниця змальовує реалії життя у Великобританії. Сама письменниця виступає проти існування соціальної нерівності в суспільстві, оскільки та утворює тріщину між соціальними групами. В одному з її романів, а саме у «Менсфілд-парк», Остін створює головну героїню, чиї думки та ідеї збігаються з її власними. Фанні уособлює бунтарський дух та героїню, що не готова змиритись зі створеними нормами і наполегливо протистоїть очікуванням суспільства, хоча й, на перший погляд, вона може здаватись скромною особистістю.

Підсумовуючи, варто зазначити, що соціально-історичний контекст посідає особливе місце у творчості британської письменниці Джейн Остін. Оскільки роки її життя пройшли під час доволі революційних часів, це мало наслідки на її творчість. Мисткиня майстерно зображувала героїв та їх життя, що зробило їх ще ближчими та ще зрозумілішими читачеві. У своїх романах авторка відображала моральні цінності свого часу і вміло збалансовувала їх з ідеями про індивідуальну свободу та самореалізацію, що робить її твори актуальними як у минулому часі, так і в теперішньому. Особливість творчості британки полягає у її витонченому стилі написання з іронічним забарвленням, здатності розкривати емоційно складних і реалістичних героїв, та у висвітленні важливих проблем соціального та економічного статусу.

SUMMARY

In Great Britain, during the period between the 1760s and the first quarter of the 19th century, extraordinary transformations occurred that led to the Industrial Revolution and the transition from manual to machine production. This resulted in both positive and negative consequences for society, including the beginning of mass production and unemployment. The Industrial Revolution also had a significant impact on 19th-century literature, which became an important sphere of influence on culture and society. Many authors were inspired by the changes that were taking place and reflected these transformations in their works. One such artist was Jane Austen, who experienced the arrival of the new world and depicted its realities in her writings. Her works were complex and multi-layered, had a unique style, and raised important social issues, such as class inequality and societal norms that influenced people's quality of life.

When reading the works of the British author, one gets the impression that she creates a special space for readers that allows them to realize their own fantasies and ideas, as well as explore the inner world of the characters through the prism of personal moral dilemmas and problems that arise in connection with relationships with other people. In this way, Austen masterfully combines moral seriousness with social realism, aiming to reveal the actions to which the heroes of her novels are subjected, which reflect everyday life. It is life between people of different classes, between those who passionately love and begin to fall in love, between parents and children, and between the individual and society, where the latter desperately tries to understand how the former functions.

Jane Austen can be confidently called an innovative artist who actively promoted the "novel of manners". She introduced new elements into her works, including a focus on the inner world of characters. The writer gives priority to the internal psychological experiences of her heroes, which is an important component. The reader is able to observe the development of various states, as in the novels "Emma" and "Persuasion", where the atmosphere makes the characters empathetic. The second innovative element is the introduction of dialogues and conversations,

which create the impression of real discussions and appear as if they happened in real life. This technique allows the reading audience to be deeply involved in the world of the novel and to experience the described situations and events more realistically.

Another feature of Jane Austen's work is the representation of deep social problems that serve as documentary support, as the writer depicts the realities of life in Great Britain. The writer herself is opposed to the existence of social inequality in society, as it creates a rift between social groups. In one of her novels, namely "Mansfield Park," Austen creates the main heroine whose thoughts and ideas coincide with her own. Fanny embodies a rebellious spirit and a heroine who is not ready to accept the created norms and persistently resists the expectations of society, although, at first glance, she may seem like a modest personality.

To conclude, it is worth noting that the social-historical context occupies a special place in the works of British writer Jane Austen. As her life took place during quite revolutionary times, it had an impact on her writing. The artist masterfully portrayed her characters and their lives, making them even more relatable and understandable to readers. In her novels, the author reflected the moral values of her time and skillfully balanced them with ideas of individual freedom and self-realization, which makes her works relevant both in the past and in the present. The uniqueness of the British author's creativity lies in her refined writing style with ironic undertones, her ability to reveal emotionally complex and realistic characters, and in her exploration of important issues related to social and economic status.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія зарубіжної літератури ХІХ століття. Доба реалізму: навч. посіб. для студ./ Т. І. Тверітінова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 424 с.
2. Наливайко Д.С., Шахова К. О. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму: Підручник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 416 с.
3. Підсумки розвитку наукової думки: 2018: зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами міжнар. наук.-прак. конф., м. Івано-Франківськ, 5 грудня. 2018 р. Вінниця : ГО «Європейська наукова платмформа», 2018. Т. 3 с.105
4. **Adams, Eli James.** *A History of Victorian Literature*, Wiley-Blackwell, 2009, 478 р.
5. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. *Jane Austen*. *Encyclopedia Britannica*, 4 May. 2010, <https://www.britannica.com/biography/Jane-Austen> . Accessed 6 May 2023.
6. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. *Novel of manners*. *Encyclopedia Britannica*, 2 Feb. 2018, <https://www.britannica.com/art/novel-of-manners>. Accessed 6 May 2023.
7. British Library, Kathryn Sutherland. *Jane Austen: The novel and social realism*. <https://www.bl.uk/romantics-and-victorians/videos/jane-austen-the-novel-and-social-realism>. Accessed 6 May 2023.
8. Cottom, Daniel. *Austen's Attachment sand Supplantments*, *Novel*, 14, 2 (Winter 1981), pp. 152-167.
9. Harmon, William. Hugh Holman. *A Handbook to Literature*, Prentice Hall, 1996. 669 р.
10. Kucich, John. Jenny Bourne Taylor. *The Oxford History of the Novel in English: Volume 3: The Nineteenth-Century Novel 1820-1880* pp. 592. Oxford: Oxford UP, 2012.
11. Landow, George. *Victorianism as a Fusion of Neoclassical and Romantic Ideas and Attitudes*. The Victorian Web. <http://www.victorianweb.org/>. Accessed 6 May 2023.

12. Rodensky Lisa. *The Oxford handbook of the Victorian novel*, The Gaskell Journal, 2017, Vol.31, p.73
13. Siskin, Clifford. *A Formal Development: Austen, the Novel, and Romanticism*. Vol.28/29, No. 4/1 (FALL 1984 – WINTER 1985)., pp. 1-28 (28 pages).